

Dacă însă revisuirea nu se va face, va rămâne lucru dovedit, că poporul maghiar e incapabil de a menține ordinea legală în țările coroanei ungare și nu e în stare să dea din mijlocul lui un guvern care

lor posibilă participarea la viața constituțională.

Ear' naționalităților aliate nu li-ar rămâne în acest caz decât să continue lupta pe teren extraparlamentar, recurgând, tocmai în preajma sărbătorii milenare la toate mijloacele, de care s'au folosit și alții, între care și Maghiarii ei înșiși, când lupta parlamentară le era peste putință.

Și trebuie să ne înspăimântăm, când ne aducem aminte de ceea ce au făcut Englezii, Olandezii, Americanii și Maghiarii, când erau puși în neputință de a-și susține drepturile prin luptă parlamentară; în coloanele unui ziar din Viena, organ autorizat al guvernului austriac, ni s'a spus însă foarte lămurit, că drepturile nu mai prin luptă grea se câștigă și se susțin.

Trebuie deci să ne împăcăm și cu gândul, că mari jertfe vom mai avea până-va fi ajuns la mult dorită pace.

E un principiu demult stabilit, pe care tocmai Maghiarii îl accentuau cu multă predilecție, că nu 'mi-se poate cere cu drept nici contribuții, nici contingent în armată, fără ca eu însumi să le fi încredințat, și tocmai Maghiarii sunt aceia, cari nu odată au refuzat plata contribuțiilor și contingentul pentru armată.

Foarte ușor s'ar putea deci ivi și între noi oameni cu educație maghiară, care ar zice: „Să refuzăm tocmai în ajunul sărbătorii milenare plata contribuțiilor, pentru că de mileniu guvernul se fie nevoit a prezenta Europei spectacolul unei execuțiuni între Români, Slovaci și Serbi, pe două treimi din teritoriul statului.“

Idea poate să fie pentru mulți adeverită. Să nu scăpăm însă din vedere, că opoziția celor trei popoare aliate e îndreptată numai contra guvernului ungar și contra parlamentului din Budapesta, ear' nu și contra monarhiei, nici mai ales contra Coroanei. *N'avem noi să facem nimic ce ar putea să slăbească pozițiunea monarhiei ori să atingă prestigiul Monarhiei noastre.*

Nu guvernului din Budapesta, ci Monarhiei noastre îi plătim contribuții și îi dăm câțane, și despre un refuz numai în momente de supremă desperațiune ar putea să fie vorba.

Atunci însă, când guvernul stă cu brațele încrucișate, în vreme-ce noi ne sfătuim, cum avem să-l combatem, atunci nu avem cuvinte de a fi desperați.

Calea, pe care au să pornească naționalitățile aliate, e bine precisată în programul stabilit în congresul dela Budapesta. Dacă nu li-se va da puțină de a intra în parlament, ele se vor prezenta, împreună, cu un nou Memoriu la treptele Tronului, ear' aceasta chiar în preajma sărbătorii milenare.

Aceasta e idea, de care trebuie să ne încălzim cu toții, aceasta cea dintâi acțiune, pentru care trebuie să ne pregătim cu tot zelul, ca lumea să rămână uimită în fața manifestării noastre.

Guvernul poate apoi să useze ear' de drepturile sale constituționale și să facă peste puțină admiterea noastră în fața Monarhiei noastre, poate ear' să pună la cale procese monstre și să infunde temnițele cu cei mai credincioși dintre supușii Maiestății Sale, poate să facă tot ceea-ce vrea.

Una din două: ori va produce o adâncă indignare în lumea, pe care o poartă la sărbătoare, ori va intra încă odată în contradicție cu sine însuși și va permite un act, pe care mai înainte îl considerase drept o faptă vrednică de cea mai aspră pedeapsă.

Nici într'un caz noi nu avem să fim cei-ce-și vor mușca degetele.

Vom vedea apoi, cum vor trebui să urmeze lucrurile mai departe.

Deocamdată să ne pregătim cu tot

Voci de presă.

despre

congresul naționalităților.

„Unirea“ scrie:

„Congresul naționalităților s'a ținut, cu toate-că până în momentul din urmă nu se putea prevedea, oare concede-va guvernul ținerea lui ori nu.

„Era evident din capul locului, că guvernul ar dori să oprească ținerea congresului. Hieronymi pe vremea când era ministru de interne, declarase, că nu va fi ministru ungar, care să permită ținerea unui congres de naționalități. Și era lucru vădit, că actualul guvern pășeste pe urmele înaintașului său.

„Cu toate acestea ținerea congresului a fost încredințată.

„Nu vom să cercetăm motivele, cari au determinat guvernul la faptul conducerii congresului. La tot cazul însă suntem îndreptățiți a susține, că acest fapt își are însemnătatea sa. După antecedente și după firea guvernului judecând ținerea congresului nu ar fi fost a se încredința. Dacă totuși s'a încredințat, trebuie să fie cauză și încă o cauză imperativă. Asta e clar.

„Noi însă nu voim a face combinațiuni politice cu riscul de a cădea în fantasmagorii. Noi voim să privim și să judecăm congresul după valoarea sa obiectivă.

„Este fapt netăgăduit, că congresul naționalităților a succedat.

„Erau voci autoritative (Dr. Diaconovich??) între alii, cari spuneau, că congresul nu are să succedă, pentru-că nu au să vină Serbii, ba Slovacii, ba nici chiar Românii.

„Și contrariul s'a dovedit. Congresul a fost foarte bine cercetat. Nu pentru-că au fost de față 400—500 de persoane, ci pentru-că era de ajuns, dacă ar fi fost de față de trei-ori 16 persoane, ar fi zice 48 persoane. Românii au fost cei mai mulți. Și era și firesc. Românii sunt naționalitatea cea mai importantă și mai mare din țeară. Dar' au venit și Serbii și Slovacii, măcar că pe cei dintâi trebuie să-i socotim aproape (?) într-o categorie cu Sașii privilegiați, ear' Slovacii sunt lipsiți de pământ și măncați de sărăcie.

„Primul și supremul succes al congresului deci îl aflăm în faptul, că în butul presiunilor celor dela putere, în butul năcazurilor firești, în butul intereselor particulare, ce se află între factorii deosebiți, cele trei naționalități s'au întrunit prin reprezentanții lor firești, pentru a pune în capitala țării, că soarta, ce li s'a creat fără consimțire și în contra voinței lor, nu-i mulțumește, din contră îi îndeamnă a căuta mijloace de scăpare.

„Ori-cum ar fi guvernul de apatie, ori-cum ar fi de orbit, faptul acesta totuși trebuie să-l pună pe gânduri. Pentru-că nu poate guvernul să fie atât de orb, încât să nu vadă, că congresul a reprezentat într-adevăr convingerea nefalsificată a jumătății din locuitorii Ungariei. Nu poate guvernul să fie atât de prost, încât să creadă în serioșitatea demonstrațiilor aranjate cu ușurările din Torontal cu bani scumpi și cu rezultat nul.

„Ear' ce privește conclusele aduse de congres, acele de sigur vor mulțumi pe toți cei-ce nedreptățiți se simțesc prin actualele stări din patrie. Conclusele toate în esență exprimă vederile și convingerea naționalităților apăsate, și în special a poporului român.

„Ceea-ce poate să provoace îndoale și dispută, se ține nu de esență, ci numai de tactică, de procedură. Așa bună-oară pasivitatea la alegere este un punct, asupra căruia există divergență în toate naționalitățile din alianță. Și noi nu prețuim a o spune, că nu vedem probabilitatea unei îndreptări a stărilor noastre, până când nu vom ești pe câmpul de luptă. Vedem și noi toate greutățile. Dar' și aceea o știm, că libertatea alegerilor este falsificată întocmai ca la noi și în celelalte țări ale Europei. Prin urmare credința noastră este, că pasivitatea e cauza decadenței și impotenței noastre politice.

„Cu toate acestea însă noi cu multumire salutăm deciziunile congresului. Deși pasivitatea în viața parlamentară, ce a hotărât-o congresul, după a noastră părere nu va duce în grabă la scop, fiindcă după înșasi enunțarea congresului numai partidele ca atari nu iau parte la alegere, cu toate aceste pasivitatea hotărâtă trebuie să pună pe gânduri pe cei-ce au interes, ca lucrurile interne ale monarhiei să se aple în bună rânduială. Aceste cercuri din conclusele congresului vor putea să vadă, că reprezentanții jumătății dintre locuitorii Ungariei stau de o parte de conducerea afacerilor, pentru-că sunt eschiși pe cale măiestrită și forțată. (Și totuși velleități activiste? când și așa ești „eschis“ prin „forță“? R. Trib.)

„Ear' aceia, cari au interes de pacea internă a Ungariei, sunt aliații monarhiei noastre. Și valoarea alianței cu monarhia noastră o determină situația internă a țării. O țeară, în care cetățenii nu sunt mulțumiți, nu poate să

„Așadar' cu toate-că noi nu suntem prietenii pasivității, cu toate acestea ne mulțumim și cu acest conclud al congresului și-l știm apleția după toată valoarea ce o are.

„Încheierea și morala este deci scurtă. Congresul a contribuit mult la întărirea sentimentului național, la oțelirea puterilor și la producerea convingerii, că interesul păcii generale cere, ca popoarele nemaghiare din Ungaria să fie reabilitate în drepturile, ce li-se cad după ale firii legi.

*

„Deutsche Zeitung“ vorbește despre congres precum urmează:

„Cum stă lucrul cu opinia publică din Ungaria, adică cu cele foi, care trec în număr mai mare granița țării, se poate clar vedea din ținuta presei maghiare în afacerea congresului naționalităților. Nu mai e acum cu puțină a nega existența chestiunii naționalităților, precum o făceau aceasta foile mai înainte; pentru aceea însă își varsă acum la toată ocazia balele veninului, ale batjocurii și ale nerușinatei lor călumnii pe tot ce poate să le aducă aminte de congres, o afacere atât de penibilă pentru ei.

„Deja din acest punct de vedere a trebuit să fie domnilor de tot neplăcut, că singuratici politicieni de viță nemaghiară s'au apucat să închege pe diferitele naționalități din Ungaria pentru o acțiune comună contra despotismului maghiar; căci toate naționalitățile nemaghiare din Ungaria suferă astăzi în aceeași măsură sub povara statului unitar maghiar, cu deosebire numai, că unii o recunosc aceasta și pășesc pe față cu gravaminele lor, pe când ceilalți conducători ale celorlalte naționalități își închipuiesc, că fericirea lor și a poporului lor stă numai în alipirea la rasa domnitoare; dar' că perd prin aceasta mai mult, decât dacă ar păși în luptă față-și, deși poate aspră și grea, aceea în miopia lor nu o ved.

„Acei politicieni, între cari se află în prima linie conducătorii de ai Românilor, au putut înfrăți trei naționalități și această înfrățire își are expresie evidentă în congresul naționalităților, care s'a ținut în Pesta sub ochii reginului. Întreaga presă maghiară, — pe care a atins-o foarte rău faptul, că regimul nu a interzis congresul, ear' pe de alta parte reprezentantul guvernului nu a căutat privilegii de a disloca adunarea — voegse să ridice de această intruziune și să o prezente ca nerezită, și se fâlește cu pamphletul scris în birt de vre-o 20 de renești (Români, Serbi și Slovaci), care nu arată altceva, decât cum de intensifică propaganda soviniștii maghiari, chiar și la celelalte naționalități.

„Între astfel de împregiurări, este deci datorită unei prese oneste de a clarifica neorientata opiniune publică din Cisleithania chiar asupra raporturilor din Ungaria, asupra valorii și ființei congresului naționalităților, fără-ca să fie necesar a te încălzi pentru una sau alta naționalitate din chestiune. Și liniștit și pozitiv vom cumpeni, ce a însemnat congresul naționalităților și ce scop a urmărit el.

„Nu o demonstrațiune de masă voiau să aranjeze în capitala regatului unguresc, ci un număr anumit de reprezentanți din toate trei naționalitățile, a Românilor, Slovacilor și Sârbilor, voiau să-și statorească programa, după care are să se îndrepte ținuta politică a populațiilor lor și înșasi această programă, trebuie să formeze punctul de greutate a fiecărei contemplațiuni asupra congresului.

„Deoarece nu s'a intenționat o demonstrațiune de masă, numărul alor 500 de participanți nu numai că e mic, ci din contră e foarte considerabil și presa maghiară o simte aceasta foarte bine, voegse însă să-și ascundă reaua ei dispoziție sub haina batjocurii, luând în ris pe congresiști, cari n'ar fi ajuns nici numărul de 300.

„Decursul congresului a arătat, că de nedrept lucra regimul unguresc, dacă oprise adunarea, lăsând astfel pe cei adunați să-și spună pe față dorințele lor. Înșasi convocatorii adunării, numiți de presa maghiară „elemente turbulente“ au grijă de liniște și de bună ordine și numai un singur vorbitor în decursul întregii adunări s'a purtat fără tact, și acesta a fost — un jurnalist maghiar care într'un cuvânt s'a simțit îndemnat a răspunde la moștele de înținut pe cari unul dintre cei trei preșidenți, conducătorul Sârbilor fostul deputat Mihail Polit, s'a adresat reprezentanților presei străine; răspunsul lui însă a crescut la un formal prim- articol în sens maghiar și a fost o formală provocare pentru cei adunați.

„De altfel este ceva de mirat, cum adunarea și-a păstrat liniștea și demnitatea ei cu toate strigătele vehemente de protestare. „Întreaga vrajă a naționalităților, cum există ea azi în Ungaria, este o urmare a ideii, care este înrădăcinată în poporul ma-

„Acest popor însă, care într-adevăr vrea să fie formator de stat, trebuie să aibă altfel de năzuințe, ca poporul maghiar, înainte de toate el trebuie să aibă între împregiurările de astăzi o cultură proprie câștigată; cultura Maghiarilor însă este o cultură împrumutată, artistic umflată, fără nici un razim sănătos.

„Din 1848 încoace, arta și literatura maghiară samănă cu niște flori sudice, crescute la noi în florăriile de iarnă; astfel de străduințe nu sânt nici decum de reprobate, câtă vreme au cumpet; înlată-ce însă trec peste o graniță permisă și naturală, îndată-ce astfel de străduințe soviniște, nu numai că nu stimează și întregitatea altor popoare, care merg pe același drum al culturii, ci o calcă de-adreptul în picioare, sânt foarte de reprobate și apar ca greșeli etice și morale.

„Maghiarii de astăzi uită, că celelalte națiuni, cari cu ei la un loc locuiesc țeara Dunării și a Tisei, fac tocmai același drum al culturii și că ele nu au rămas îndrăgite în desvoltarea lor culturală.

„Și Maghiarii înainte cu 20 de ani, când încă aveau cultură mai puțină, de sigur, că nu li-ar fi permis nimărui să-și scurteze în dreptul lor național; ei însă au pășit față de germanism, isvorul lor de cultură, cu un fanatism și cu o sălbăcie, pe care nici un German adevărat nu le poate uita.

„Din motivele arătate, naționalitățile de altă limbă, dispută formal Maghiarilor dreptul și aptitudinea formării de stat.

Ele se vor folosi de toate mijloacele legale pentru ajungerea postulatelor din programul lor.

(Enumără apoi postulatele pe rând)

„Programul conține mai departe declarațiunea, că deocamdată naționalitățile stăruiesc în pasivitatea lor parlamentară.

„Această declarație te lasă pe un moment nedumerit.

„Ce li-ar și ajuta însă între împregiurările de astăzi declarațiunea, că cele 3 națiuni aliate vor lua parte activă la alegerile parlamentare, câtă vreme dăinuiește influența administrativă, atât de stricăcioasă pentru mișcarea electorală.

„Rezultatul acestui congres, este dar' în prima linie creșterea acestui program și apoi transpunerea directă a lui regimului.

„Datorința lui este acum să cumpenească dacă nu e bine să urmeze dorințele naționalităților. Dar' cu un postulat, care este înaintat în comun de 3 națiuni deodată, mai curând va avea succes ca cel înaintat numai de o naționalitate, este evident, și de aceea congresul, cu toate voarea dispozițiune a presei maghiare, de sigur nu va rămânea fără un rezultat pozitiv.

„Succesul moral însă este atât de însemnat, încât nici că e necesar a mai stăruia asupra lui, cu toate-că presa noastră german-liberală ține isonul la cântecul despre „fiasco“ al presei maghiare.

„Nu se află însă nime, care să creadă această scornitură.

*

„Hamburger Nachrichten“ (nrul dela 15 August), ziarul inspirat de Bismarck ale cărui idei relative la Maghiari sânt cunoscute, a scris un articol, în care caută feluri și chipuri cum să mai susțină pe Maghiari și scrie următoarele nostime sfaturi:

„Să sperăm, că aceste și alte concesii ce rezultă pentru naționalități din legea de naționalități, guvernul maghiar le va împlini pe deplin, pentru a liniști pe naționalități moderate și a le întări înfrățirea asupra naționalităților.

„Prin aceasta guvernul maghiar ar împedeca, ca moderații să iee parte la luptă proclamată de naționalități extremiste.

„În fine o apropiere a guvernului maghiar de moderați ar fi recomandabilă și din motivul, că conducătorii partidului național român — deși fac deocamdată ca și Sârbii și Slovacii, extrem politic de pasivitate — totuși așteaptă momentul, pentru care li-se deschide perspectiva, de a alege pentru parlament un număr corespunzător de deputați naționaliști.

„Cu cât va fi mai favorabil raportul guvernului maghiar cu naționalități moderate, cu atât mai mică este probabilitatea, că într'un moment critic pentru partidul guvernamental, se vor arăta în parlamentul din Budapesta elemente extrem — naționaliste“.

*

Din prim-articolul lui „Kronstädter Zeitung“ dela 14 August intitulat „Congresul naționalităților“, eștragem următoarele:

„Cine din întâmplare a fost pe timpul când s'a ținut congresul naționalităților în Budapesta, acela de sigur, nu va putea trage la îndoială marea lui succes mo-

„silințele de a reduce vaza arangiatorilor congresului, dovedes: o mare preocupățiune, căci dintre cei trei preșidenți, românul George Pop de Baseschi a fost vicepreședintel comitetului executiv al partidului național român, Sârbul Mihail Polit a jucat rol înainte cu 10 ani în viața parlamentară și Paul Mudron este recunoscutul conducător al Slovacilor atât pe terenul politic cât și pe cel al autonomiei protestante. Pop a fost numai cu puține zile mai înainte pus pe picior liber, după-ce a ispișit un an de temniță pentru participarea la Memorandul românesc, și e dovadă de mare însuflețire, când el imediat se pune la dispozițiunea și în serviciul poporului său“.

*

„Hlas Národa“, ziar ceh bătrân, dela 11 August scrie despre congres:

„Cu adevărată bucurie și cu dorință fierbinte pentru izbândă cea mai desăvârșită a întimpinat națiunea cehă acest congres, care are să devină punctul de plecare și temelul unei organizări comune unificate a popoarelor nemaghiare într-o pe ocroti reciproc, a-și apăsă și elupta drepturile naționale față de negarea intenționată și asuprirea volnică din partea maghiară. Pasul căruia s'a pus azi temelul în Budapesta, este un pas bun, drept, fiindcă nu tinde a știrbi drepturile altuia. El este o întreprindere înțeleaptă, fiindcă nu e pusă la cale izolată, ci una care în coaliția celor de un gând caută putere, și — cu ajutorul lui Dumnezeu — o va și găsi!

„Plăngerile despre asuprirea popoarelor nemaghiare în Ungaria nu s'au noue și nu este nevoie de a repeta azi lucrurile de atâtea-ori povestite. Cea mai bună dovadă despre stările în Ungaria și despre dreptatea, ce domnește acolo, este de sigur împregiurarea, că în dieta țării coroanei Sf. Stefan abstrăgând dela Croați și dela Sașii, cari trag de o coardă cu Maghiarii — nu este nici un singur reprezentant al popoarelor nemaghiare, deși acestea fac majoritatea populațiunii...

„Am scrie letopisește mari, dacă am voi să expunem tot ceea-ce Maghiarii au păcătuit contra națiunilor nemaghiare...

„Nu se poate trage la îndoială, că începutul (acțiunii) este fericit, și că dacă naționalitățile vor lucra harnic, neobosiți, vom vedea și noi rezultate frumoase. Rivna și interesul manifestate pretutindeni față de congresul; însuflețirea, care se vede la toți participanții congresului, ne întăresc în speranță, că ceea-ce s'a început cu atâtea prospecte spre bine, va fi dus la un sfârșit bun. Congresul are deja azi de înregistrat un succes netăgăduit, anume, că guvernul unguresc nu s'a îndrăgă să-l oprească și că s'au luat măsuri, pentru-ca știrile despre el precum și despre stările, în care trăiesc popoarele nemaghiare tocmai la sfârșitul secolului al XIX-lea, să fie prezentate forului Europei întregi“.

*

Presa aliaților.

În „Národné Noviny“ dela 15 August, Hurban-Vajansky, scrie un articol de fond, din care reproducem următoarele părți esențiale:

„Dacă vom trage toate consecvențele, pășirea celor trei naționalități la congres va fi de caracter epocal. Mărturisim, că peana noastră este prea slabă, pentru a pute înfronța forța egoduitoare și mărețată a faptului împlinit la 10 August. Ziarele dușmane din răspuri și cu desăvârșită lor istețime chiaristă au căutat să micșoreze importanța și rostul congresului, dar' puterea faptului însăși atât este de covârșitoare, încât s'au împlinit în niște contradicții atât de fatale, că nu le mai crede nici cel mai bigot și mai slab de dai credincios al celor-ce scriu aceste ziare...

„Dar' nu altceva, aceste contradicții dăvedes, că congresul naționalităților este un fapt serios, politic; deci am ajuns prin el tot ceea-ce am dorit și ceea-ce peste tot se poate ajunge printr-o simplă adunare. Am ajuns tot ceea-ce era cu puțină și am plecat din Budapesta mulțumiți, cu inima înălțată, cu conștiința curată și cu speranțe bune, deși de loc nu exagerate. Drept, am plecat de acolo cu o conștiință adâncă, că am făcut numai începutul, am deslășuit numai un adevăr ideal, ear' lucrul real, necesar și peste măsură de important trebuie să-l facem de acum înainte.

„Cu cât mai serioasă, mai bărbătească mai matură era pășirea noastră întrunindu-ne într'un congres, cu atât mai categoric, imperativ ne așteaptă datorința pe viitor: a lucra conform avântului, conform programului, a ne pune acum pe lucru serios, bărbătește, cu chibzuială matură. Congresul ca atare a put numai prima basă, ni-a arătat direcția și e s'ar preface în copil mort-născut, dacă ni-l ar urma munca națională neobosită, a n'afirma țara, neînfricoșată pe pământul fixat de congres...“

„Ajuns-am tot ceea-ce aveam de gând să ajungem prin acest prim pas comun, n'avem de înregistrat nici o singură nereușită. Mișcarea tuturor este mergând bine și

deplină armonie date fiind atât de multe și diferite interese, cu toată deosebirea de limbi, în ciuda distanțelor ce ne despart. Nicăiri nu auzial frase deșerte, sau exagerări, nicăiri făloșie, nu observai susceptibilități ori luare la întrecere a singuraticilor...

„Astfel de manifestațiuni nu pot rămâne fără urme, ele poartă în sine simburile înțeleptărilor istorice; ear' dacă vom fi credincioși, harnici, disciplinați, dacă ne vom organiza, cum se cade, manifestațiunile acestea sunt garanții de reușită între binele și viitorul frumos al poporului nostru slovac, și al popoarelor înfrățite cu noi: român și sârb”.

O broșură din 1848.

MATERIAL PENTRU APREȚIAREA POLITICEI NAȚIONALE

Românilor și Sașilor.

Despre Unlune.

(Urmare).

Acești oameni, cari în această afacere națională nechemăți s'au ocrout, nu numai ca sfătuitoari, ci ca conducători și înțeleptori, v' strigă acum, după-ce v' ved' șovăind în urma declarației Exc. Sale dlui guvernor al țării: «V' compromiteți onoarea, dacă v' abateți dela hotărîrea luată! Dovediți slăbiciune de caracter și de intelect, dacă abandonati această hotărîre! Dovediți lășitate, dacă deja dela început v' spăriați de calea apucată.» Nu ascultați de strigătele acestor oameni goiști! Gândiți-vă că este frumos și audabil a persista pe lângă o hotărîre ce s'a dovedit bună, dar' și mai frumos, și mai laudabil și mai măreț a abandona pe față și cu bărbăție o cauză care s'a dovedit greșită și a alege cea bună».

Mai avem să vorbim despre a patra funcțiune a uniuniștilor. Sânt aceia, care, desperând de succesul rezistenței, ne sfătuiesc să ne supunem la ceea-ce, precum zic ei, este inevitabil. Aceste sânt natuiri mici. Cum am pute să desperăm de succesul rezistenței, când dreptatea atât de clară este pe partea noastră? Căci:

„State naționale în viață... Ardealul nu numai că din vechime a stat într'un raport foarte lax cu Țeara-Ungurească și nici-o dată n'a fost încorporat la aceasta, ceea-ce se intenționează acum, dar' Ardealul, și în special națiunea săsească din Ardeal a fost cu deservire independentă de statul ungur și a fost supusă numai persoanei preînalte a Regelui. În anul 1437 națiunea săsească a făcut cu cele două națiuni ale Ungurilor și Săcuilor primul tractat de Uniune, care n'a avut alt scop decât a-și garanta spriginul și ajutorul reciproc contra dușmanilor externi *)

După-ce Transilvania a devenit principat independent, acest tractat a fost înnoit și într'ată amplificat, într'ucât cele trei națiuni și-au garantat și constituțiile și au convenit ca pentru a desbata afacerile comune ale țării să se întrunească prin deputați. Nicăiri n'a fost vorba de v'ro subordonare a unei națiuni sub celelalte două.

Aceasta independență a națiunii săsești de celelalte două națiuni politice ungurești înaintașii noștri au înțeles-o așa, că pe când Ungurii în răspunsurile civile din secolul XVI au fost pe partea regelui Ioan Zápolya, ei au păstrat credința jurată împăratului și regelui Ferdinand I și nici prin puterea armelor, necum prin hotărîri unilaterale dietale n'au putut fi abătute de jurământul lor. Așa au înțeles înaintașii noștri independența politică pe timpul confusiilor provocate de estatornicia lui Sigismund, așa în timpurile următoare cu privilegiul deselor schimbări ale principilor ardeleni. Nicăiri sășii n'au suferit să fie considerați de națiunea maghiară ca o codiță ei, ca o masă fără voință. Cu aprobarea Sașilor s'a desfășurat în secolul VII. legătura, care mai mulți secolii arîndu a legat Ardealul de Ungaria. Aprobarea Sașilor a fost restabilită

această legătură în secolul XVII, când împăratul Leopold I. a adaus la Coroana sa ungară și chivăra princiară a Transilvaniei. Ori-cum s'ar interpreta legile în vigoare despre Uniunea celor trei națiuni, un lucru este sigur și va fi totdeauna considerat ca lucru fundamental: Că fără aprobarea tuturor trei națiunilor politice nici o lege fundamentală a constituției transilvănene nu poate fi modificată. Ear' în cazul de față nu este vorba numai de modificarea unei legi fundamentale, ci de anularea acestei constituții, ba chiar de nimicirea individualității celor trei națiuni politice și a națiunii a patra, care nu se bucură de drepturi politice. Ear' pe deasupra prețul este naționalitatea și limba Sașilor, respective a Românilor și în special autonomia Sașilor, întemeiată pe această basă. Cu ce drept voesc dar' națiunile maghiare să dispună asupra Sașilor, chiar fără consimțământul lor? Cele două națiuni politice maghiare printr'un asemenea act violent au disolvat Uniunea existentă între cele trei națiuni politice, ear' aceste stau acum independente și isolate una de alta, ca și înainte de prima Uniune din anul 1437, ca și atunci legate numai prin legătura comună a unui principe și Rege. În consecuență este adevărat, că Sașii nu pot împedea pe Maghiari să facă Uniunea dorită cu regatul Ungariei, dar' tot așa de puțin pot națiunile politice maghiare să silească pe Sași a primi o hotărîre unilaterală a Dietei și a primi Uniunea perhorescată de Sași. Dreptul este clar ca lumina soarelui pe partea noastră și întrebarea este numai, că fi-vom în stare să respingem această Uniune, dacă Dieta, contrar dreptului, ar afla de bine să hotărască nu numai încorporarea teritoriului unguresc și sâcesc, ci și teritoriul săsesc, în ciuda protestărilor noastre? Căci sânt și eu de părere, că nu este nici prudent, nici înțelept să ne încurcăm într'o luptă, al cărei sfârșit nenorocit se poate sigur prevedea. (Va urma.)

CRONICĂ

Sibiu, 1 August n.

La congresul național al țării au mai Coșteiu (lângă Verșet) și dl Ioan Maletu, un fruntaș și brav Român din Coșteiu.

Incordări zadarnice. Un „nobil“ Maghiar a făcut o vizită lui Björnstjerne Björnson, pentru a-l lămurii pe poetul norvegian asupra situației din Ungaria și a-i spune, că veștile răspândite despre Maghiari sânt numai niște scornituri ale agenților panslavi și doco-români cu scop de a ponegri pe Maghiari înaintea lumii civilizate. Întrucât i-a succedat aceasta arpad-israelitanului se vede de acolo, că Björnstjerne înainte de a-și da verdictul, a zis că va face singur o călătorie prin Croația și prin ținuturile locuite de Români, ca în persoană să se convingă despre starea faptică a lucrului. De sigur, că trimisul guvernului unguresc nu a fost încântat de acest răspuns. Nu în felul acesta se câștigă lumea pentru millenii.

Serbatori în Arad. În preseara Sf. Ștefan, abia au luminat călăvia frontul stradei principale din Arad. Spre mirarea lumii însă directorul seminarial Hamsea, acum de câteva săptămâni, și egumen al mănăstirii H. B. o d r o g, a luminat seminarul, întrucât părea a lua fiacără întreg edificiul pompos. Tot așa a luminat și episcopul Mețianu reședința episcopescă. Adeca Sfinții Lor iau acum și stinți străini în arând, ca să împingă înainte carul mitrei. Serman popor român, pentru-ce ai ridicat tu acele palate! Un Român.

Programa serbărilor ce se vor aranja cu ocazia adunării generale a „Asociației transilvane pentru literatura română și cultura poporului român“, ce se va ține în Blaj în zilele de 27—28 Aug. n. a. c., este:

Luni în 26 August n.: 1. La 12¹/₂ primirea comitetului central la gară. 2. La 8 ore seara convenire socială la „Hotel Univers“.

Marti în 27 August n.: 1. Liturgie în biserica Catedrală la orele 8. 2. După sf. liturgie ședința I. 3. La 2 ore banchet la „Hotelul Univers“. 4. La 8 ore seara concert în sala de gimnastică

Mercuri în 28 August n. 1. Liturgie la 7 ore dimineața. 2. La 10 ore ședința II. 3. Seara la 9 ore bal în sala de gimnastică.

Joi în 29 August n.: Eventuale excursiuni și petreceri. — Dela subcomitetul despărțământului XI. Ioan German, director. A. C. Domșca, secretar.

După informațiile ce avem, cu ocazia nea concertului se va cânta piesa nemuritorului poet Alexandri: „Mădăria Argeșului“, compoziție de prof. Murășanu. Această piesă în coruri, soli și orchestră promise să facă mare fuorare. De acea îndemnăm publicul să iee parte în număr cât de mare la această adunare.

Nemesis. Unul din companiștii firmei „Hass & Deutsch“, care prefăcea zare opoziționale în guvernale pentru guvernul W. kerle—S z i l a g y i—H i e r o n y m i, a căzut, precum se știe, de mână vechiului seu amplotat Császár, căruia n'a voit să-i plătească ce i-se cuvenia. Și omoriturul lui Deutsch a stîrnit simpatie pentru persoana sa. — Din Rusia se arnăță următorul cas analog: Proprietarul de moșii Butmi de Kațman, în Basarabia, a împutșcat pe vestitul în toată Basarabia, cămătar-milionar jidan Diamant, care, la vînzarea moșilor proprietarului a arătat un atare cinism revoltător, încât l'a împins pe acest din urmă la fapta de care am pomenit. Diamant a fost în todeauna erud din principiu și în mod sistematic față cu victimele lui. Cu câteva zile înainte numai de împutșcarea lui, un ziar din Petersburg povestea, cum Diamant a adus la sapă de lemn pe boieressa d-na Stamat, din Basarabia. Toții creditorii au vrut să-i înlesnească a-și plăti datoriile, și numai Jidanul Diamant a rămas neîndurată, urgetând fără milă deplina ei nimicire. Procedarea lui a stîrnit indignare și dispreț în toată țeara, dar' Olzer Diamant nu s'a muiat de loc. Nimic n'a folosit, că 17 creditorii și vecia ai d-nei. Stamat au așternut petiția cătră guvernor, să facă pe Olzer a fi mai uman, mai cu conștiință, să nu nimicască pe datoriile lui fără rost. Jidanul Olzer n'a cedat, lăudându-se că are pe partea sa cel mai bun advocat, că dispune de milioane și ține pe mîna sa pe autoritățile din loc; adăugînd că nu va înceta „până-ce boieressa din Basarabia nu va slugi Orzeilor ca tăietori de lemne“. Procesul contra d-nei Stamat l'a cîștigat și iubila că a biruit și asupra guvernului. Mai mulți i-au intentat proces de cămătarie, dar' accusa a fost suprimată, căci, după-cum zicea el todeauna: avea „pe cel mai bun advocat, un milion în buzunar și ținea în mîna pe autoritățile din loc“. Persoanele ce nu mai puteau răbda turbarea acestui nou Shylock, se adresaseră cătră însuși ministru de justiție. Abia a fost expedată petiția la ministru, când gloșul noiei sale victime doborî pe Diamant, care se falia că va birui și asupra ministrului, dar' degeaba. Printre datornicii lui nu se afla nici un singur Jidan.

Dreptul de asociațiune în Ungaria. Ministrul de interne a dat următorul decret cătră toate municipiile din țeară în afacerea machinațiunilor socialiste: În timpul mai nou se arată în toate păturile poporului viaa dorință de a întemeia asociațiuni pentru cultivarea și realizarea unor anumite ninsuște comune. Adu deci potrivit de a atrage atențiunea municipiului, că unele puncte din ordinațiunea ministerului de interne din 29 Aprilie 1873, nr. 1394, îi impune datorința de a veghia și a controla strict toate reuniunile, cari sînt pe cale de a se întemeia sau cari sînt deja constituite. Ca deosebire însă să-și ca nă cumva reuniunile sînt pe cale de a se forma, să ascundă în sine tendințe pentru răsturnarea ordinii existente de stat și sociale, mai departe dacă reuniunile constituie observă strict cercul de activitate și scopul circumscris în statutele lor, dacă întrunirile lor nu servesc cumva de pretext pentru promovarea unor agitațiuni neieritate, care nu se unesc cu statutele, și dacă averea reuniunii nu se întrebunțează pentru scopuri contrare sta tutelor.

Parastas în memoria fericitului Emanoil Gozdu. Bran-Simon, în 6/18 Aug. 1895. Astăzi după terminarea serviciului divin și după-ce pentru Monarchul nostru s'a făcut rugăciunea cuvenită, în biserica veche gr-or. din Șimon, preoții Nicolae și Ioan Mănoiu, pe speșele lor au făcut un frumos parastas, pentru memoria marelui fondator G-o-z-d-u. Toți credincioșii bisericii au asistat cu multă evlavie la acest serviciu și la cetirea motivei au înghenunchiat toți credincioșii, ținînd în mîna lumini aprinse, ce s'au împărțit încă la începerea parastasului, după a cărui terminare apoi s'a împărțit credincioșilor colivă și pâne. Mare efect a avut cuvîntarea ținută de veteranul preot Mănoiu, despre faptele marelui mecenat, la ceea-ce poporul plin de mulțumire a strigat: „D-zeu să-l odihnească în împărăția cerului!“ La parastas a participat și stipendistul din fundațiunea Gozdu, N. Mănoiu, iurist în Budapesta.

Procesul Ciorenilor. Ni-se scrie din Alba-Iulia: După-cum s'am fost anunțat și ați și publicat, că domnul Șimeon Socaci și celorlaltii soți în număr de 19 persoane li-s'au fost înaintat actul de acuză, în contra căruia ei au înaintat recurs la tabla regească, în 10 August st. n. au primit rezoluția, că recursul e respins. Așadar că de curînd vom avé a sta la o nouă pertractare finală, la care dorim să iee parte căți mai mulți Români cu inimă, căci aceasta va fi o judecată cum nu a mai fost în Alba-Iulia. Terminul îl vom anunța la timp.

Stipendii. Dela „Asociațiunea transilvană pentru literatura română și cultura poporului român“, cu începutul anului școlar 1895—6, sînt de conferit următoarele stipendii: 1. din fundațiunea „Bașota“ unul a 200 fl. la an; 2. din fundațiunea „Gălană“ unul a 60 fl. la an; la conferirea acestui stipendiu rudeniile fericitului fondator din familia „Pop“ și „Anton“ se vor preferi celorlaltor paribuz; 3. din fundațiunea „Roman“ două a 60 fl. la an. Pentru conferirea acestora, tinerilor români, studenți de gimnasiu ori școale reale de aceeași categorie, se escrie concurs cu termin până la 15 Septemvrie 1895. Cererile se se înainteză până la termenul indicat, comitetului „Asociațiunii transilvane etc. în Sibiu“ (Nagy-Szeben) în-

struite cu următoarele documente: a) atestat de botez în original sau în copie legalisată; b) testimoniu școlar de pe anul din urmă școlar; c) atestat de frecuentare dela direcțiunea institutului, în care de present urmează studiile; d) atestat de paupertate, eventual de orfan, dacă concurentul este orfan. Cererile intrate după termin, nu se iau în considerare. Sibiu, din sedința comitetului „Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român“ ținută la 8 August 1895. Dr. Il. Pușcariu, vicepreșed.; Dr. V. Bologa, secretar II.

Director seminarial. În sedința plenară de Luni, consistorial arhiepiscopesc primind demisiunea părintelui protopresbiter Ioan Hannia dela postul de director al seminarului „Andreian“, — a numit de director provisor pe părintele protodiacon Dr. Remus Roșca, fost secretar consistorial.

Alegere de preot. Ni-se scrie: În 18 August a. c. s'a ținut în Bichiș alegerea de preot pe lângă cel mai viu interes nu numai al Românilor din loc și giur, dar' chiar și al străinilor. Între competenți și alegători, cum se și așteptase, a fost luptă viată. Dar' regretăm că și aici ca aproape în toate locurile rivalii nu-și aleg mijloacele de corteșire, ci fie acelea cinstite ori josnice le pun în aplicare și merg până chiar la vătămarea onoarei și reputațiunii contrarului. Așa fostul administrator, în interesul competentului Alex. Popovici, preot în Orlaca, nu se genează a acusa pe rivalul și competentul iubit poporului Alex. Popovici, preot în Cheșiut, pentru a-l discredita înaintea poporului, cu adevărate calumnii chiar. Rușinoasă armă de luptă! Competenți, au fost 4 preoți: G. Bașan din Zaca, Alex. Popovici din Orlaca, Victor Popovici din Ciaba și Al. Popovici din Cheșiut. Voturi au obținut numai Alex. Popovici din Orlaca și Alex. Popovici din Cheșiut. Cel dintăiu a fost ales cu majoritate de 9 voturi față de al doilea. La noi nici o alegere fără scandal!

Correspondentul.

Petrecere. Tinerimea studioasă din Năsăud și jur învitat cu toată onoarea la petrecerea cu joc, ce o va arangia Sămbătă în 24 August st. n. a. c. în sala de gimnastică dela gimnasiu. Prețul de intrare de o persoană singularică 1 fl., în familie 70 cr. Începutul la 8 ore seara. Venitul curat este destinat în favorul societății „Vasile Nașcu“. Suprasolurile maritimioase se vor primi cu mulțumită și se vor cuta pe cale ziaristică. Năsăud, la 17 August 1895. Comitetul arangiator. NB. Damaele sînt rugate a se presenta în toaletă de promenață.

MAI NOU.

Earăși Pázmándy.

„L'Indépendance Belge“ dela 19 Aug., publică o scrisoare a lui Pázmándy asupra noiei condamnări a părintelui Lucaciu de cătră tabla reg. din Dobrițin. Ziarul belgian însoțește scrisoarea de mai multe notițe, între care zice:

„Mulțumim dlui Pázmándy pentru comunicațiunile ce ni-le face. Nu noi sîntem chemați să decidem dacă închisorile Ungariei sînt cele mai dulci din Europa. Tot ce noi putem zice este, că victimele justiției politice ungurești nu le consideră deloc drept antișambre ale raiului și dl Pázmándy ne va permite să observăm, că dacă Ungaria este singura țeară ce posedă închisori de stat sau altfel zis închisori politice, Ungaria este și singurul stat, care are o justiție politică și care cunoște procese pur politice“...

După aceea ziarul belgian publică pasagiuri din scrisoarea lui Pázmándy, în care cere întemnițarea convocărilor congresului și cere apoi lămuriri asupra acestor idei.

Resistența Slovacilor.

Referitor la cele publicate pe pagina I. sub acest titlu, aflăm din numărul dela 20 August al lui „Národné Noviny“, sosit azi după prânz, că și senioratul (protopopiatul) din Liptov a hotărît absistența față cu conventul districtual cisdanubian.

Bravo Slovaci!

Bursa de mărfuri din Budapesta dela 19 August n. 1895

Sămînțe		Calitatea per Hect.	Prețul per 100 chilogr.	Calitatea per Hect.	Prețul per 100 chilo
		dela	până	dela	până
Grâu					
Bănățeneș nou		75	76		
Grâu dela Tisa		75	76		
Grâu „ Pesta		75	76		
Grâu de Alba-Reg.		75	76		
„ „ Bacica		75	76		
Grâu ung. de Nord,		75	76		
Sămînțe, vechi ori noue		Soiul		Calitatea per Hect.	Prețul per 100 chilogr.
				dela	până
Sécără		70—72		5.65	5.7
Orz		de nutreț		5.80	6.—
„		de vinars		62—64	—
„		de bere		64—66	—
Ovės		—		39—41	6.40
Cucuruz (porumb)		bănăț.		76	6.70
„		de alt soi		76	6.80
Meiu		—		6.—	6.05
Hrîcă		—		6.—	6.00
Marță pe termen.	Grâu	Sept.-Oct.	7.01	7.03	
	„	Mart.-Apr.	—	—	
	Cucuruz	Main-lun.	6.19	6.21	
	„	Iulie-Aug.	6.20	6.22	
„	„	Mart.-Apr.	5.79	6.31	
„	„	Oct.	—	—	
Produse diverse		Soiul		Cursul	
				dela	până
Prețul pe 100 kilograme.	Sēm. de trif.	Lucernă ungurească		35.—	40.—
	„	roșie		55.—	60.—
	Oleu de rap.	rafinat		—	—
	Uns. de porc	dela Pesta		53.—	54.—
	„	dela țeară		—	—
	Slănină	sventată		48.50	49.50
	„	afumată		53.50	54.50
	Sēm	—		—	—
	Prune	—		—	—
	Lictar	alavon, nou		18.25	18.75
	„	bănățeneș		17.—	17.50
	Miere	brută		—	—
„	galbină străcurată		—	—	
Ceară	de Rosenau		—	—	
Spirit	brut		—	—	
„	Droindute de anir		—	—	

Pentru tipar responsabil Iosif Mar sch